

Gabriel PASCARIU
Reflectând la potențialul regenerator
al Parcului Carol

Capitale și mari orașe europene au demarat începând cu anii '60 operațiuni urbanistice ample în zone considerate strategice – centrale, pericentrale sau marginale – menite să redea vitalitatea economică, atractivitatea și coeziunea socială, imaginea identitară sau forța culturală a unor arii urbane afectate de factori și procese de structurante: declin economic, șomaj, degradarea infrastructurilor etc. Pot fi amintite câteva exemple notabile: intervențiile complexe din zona docurilor londoneze – printre primele mari operațiuni urbane din Europa postbelică sau mai recentul proiect (după 2000) din nord-estul metropolei, care a inclus și amenajările pentru Parcul Olimpic; transformările vaste și procesul de regenerare urbană din inima capitalei germane, început imediat după căderea zidului Berlinului în 1989 și continuând în prezent cu ample zone din lungul axului Alexander Platz – Brandenburg Tor; ansamblul de operațiuni urbane din Paris și din alte mari orașe ale Franței (Lyon, Nantes, Bordeaux, Grenoble etc.), parte a unei strategii și a unei politici naționale solid fundamentate și susținute de un cadru legislativ și de instrumente adecvate (zonele de amenajare concertată – ZAC).

Exemplele incluse reprezintă o selecție imediată dintre cele mai cunoscute cazuri, fără vreo ierarhizare anume, și care poate continua cu alte cazuri remarcabile precum numeroasele proiecte urbane declanșate în anii '80 în Barcelona (atât în zona costieră, cât și în cartierele rezidențiale centrale – El Raval – sau periferice – Sant Adria de Besòs – sau în foste zone industriale – proiectul 22@bcn), IBA Hamburg (recuperarea unei mari zone

portuare, industriale și rezidențiale din apropierea zonei centrale a orașului), intervențiile din fostele zone portuare ale Amsterdamului și Rotterdamului, recuperarea vechilor zone industriale pericentrale ale Glasgow-ului sau Manchester-ului, proiectele regeneratoare din suburbiile milaneze sau proiectele vizând malurile Vistulei din Varșovia sau ale Motławei din nordicul Gdansk. Trebuie amintite și proiectele în curs de formulare / finalizare, așa cum este cazul Leipzig-ului, unde provocarea face din oraș un experiment inedit pentru intervenții urbane bazate pe natură (1). Toate aceste intervenții urbane, deși diverse, au câteva elemente-cheie comune începând cu dimensiunea semnificativă a ariei de intervenție de zeci sau sute de hectare, durata pe termen mediu și lung a acesteia, dar mai ales cu formula instituțională și montajul financiar de mare complexitate, care implică parteneriate public-privat, puternice și cu responsabilități clare. Nu în ultimul rând trebuie subliniat caracterul strategic / vizionar al acestor proiecte și faptul că de cele mai multe ori au vizat și au reușit să promoveze o imagine de marcă și să genereze dezvoltare la scara orașului, a zonei sau chiar a regiunii metropolitane respective.

Nici Capitala și nici alte orașe din România nu pot fi incluse încă pe harta marilor proiecte de regenerare urbană ale ultimelor decenii, chiar dacă injecția de fonduri europene de după 2008-2009 – când a demarat implementarea efectivă a primelor programe operaționale susținute din Fonduri Structurale ale Uniunii Europene – a determinat o serie de intervenții punctuale în mai multe orașe, în special în reședințele județene. Fără a diminua importanța

intervențiilor ultimei decade pentru procesul de reînnoire și revigorare a calității spațiului urban, ele nu constituie încă un portofoliu de proiecte ample, strategice, bazate pe parteneriate public-privat și finanțări din surse multiple, cu efecte și impact nu doar la nivelul infrastructurilor, ci și în plan economic, social, cultural și ambiental.

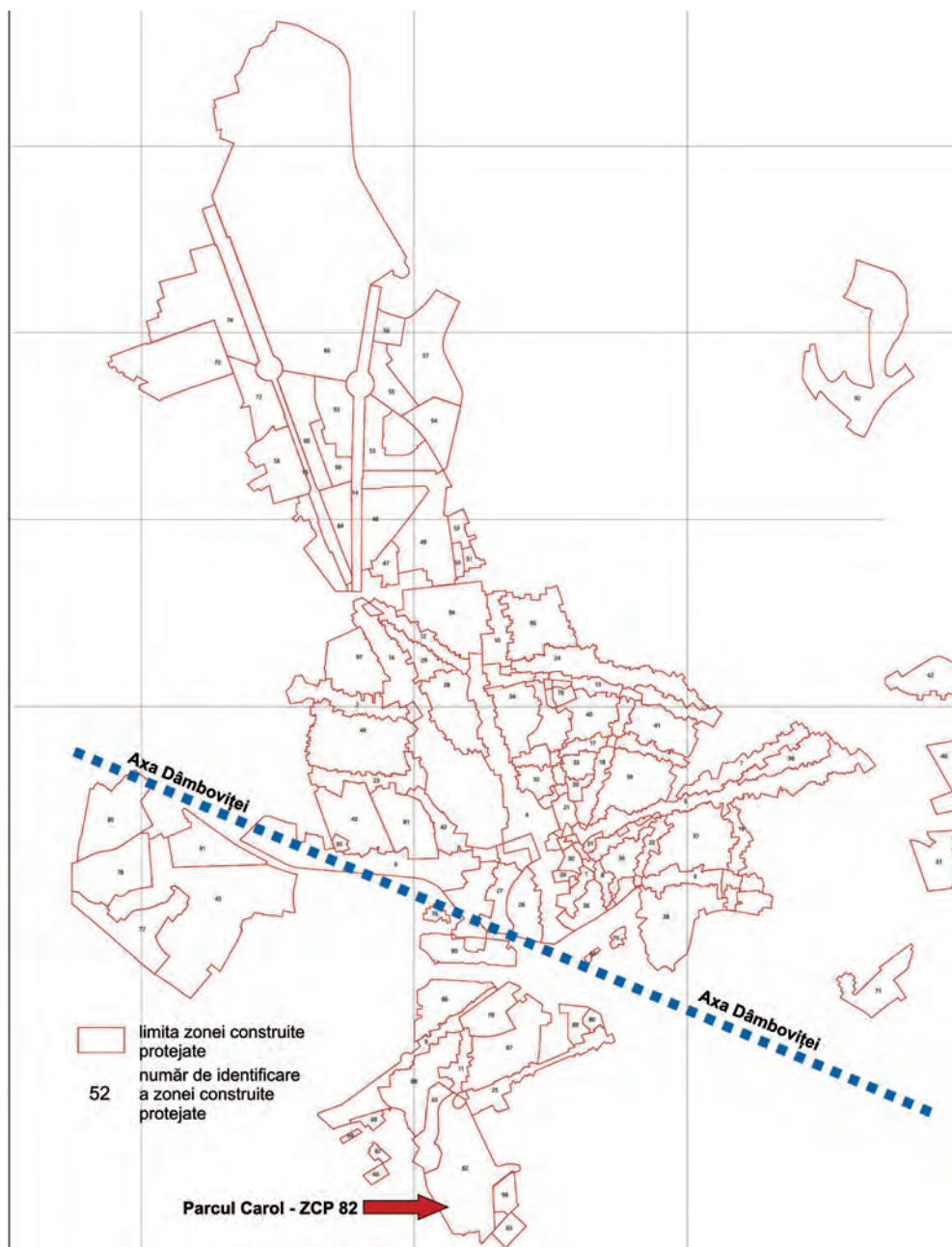
Au existat și există și pentru București idei de proiecte de anvergura și complexitatea celor sus-amintite (2). Primul și cel mai important de acest fel putea rezulta în urma concursului „București 2000” pentru zona afectată de intervențiile brutale din ultimul deceniu de comunism. Au mai fost și alte tentative de proiecte sau idei mai mult sau mai puțin discutate și dezvoltate (a se vedea Gara de Nord, Esplanada, PIDU Zona Centrală, zona Gării de Est, reabilitarea marilor cartiere și altele), unele cu șanse încă de a fi realizate. În pofida existenței unor studii de specialitate – începând cu PUG București din anul 2000 sau mai recentul Concept Strategic (CSB 2035) – care au identificat și semnalat potențialul regenerativ al unor importante zone ale orașului, lipsesc atât perspectiva strategică la nivelul politicilor publice și voința politică însăși, cât și mecanismele menite să stimuleze adevăratele proiecte integrate de regenerare urbană.

Dacă, totuși, nordul Capitalei și în general jumătatea sa nordică în raport cu axul Dâmboviței cunoaște – mai ales după 2000 – o dinamică pozitivă, dezvoltare socio-economică și un ritm alert de reînnoire a fondului construit, arealul aflat la sud de râu pare a fi rămas ruda mai săracă, jumătatea mai puțin iubită și defavorizată a

cetății. Situația nu este nouă, desigur, și ține de dezvoltarea istorică a orașului, care s-a realizat preferențial în nord și mult mai târziu spre sud. Dezvoltarea sudului poartă încă amprenta puternică a marilor proiecte din deceniile 7-8 ale secolului trecut cu continuarea axului nord-sud și dezvoltarea marilor ansambluri însoțite de localizarea unor mari platforme industriale și echipamente tehnice și sociale importante (ex. Sala Polivalentă).

Nu știm dacă decizia de amplasare a Parcului Carol, la începutul secolului XX pentru a găzdui Expoziția Internațională din 1906 a avut la bază o perspectivă strategică privind dezvoltarea orașului la sud de Dâmbovița sau doar oportunitatea de a utiliza cu înțelepciune un amplasament favorabil și disponibil. Se poate bănuși că alegerea nu a fost întâmplătoare, atâta timp cât la acea vreme zona Filaret se constituia într-un element nodal al orașului, o poartă și punct de conexiune important cu sudul țării și axul dunărean, ca și o zonă economică consolidată. Poate că întreg ansamblul din arealul Dealului Filaret ar fi avut o altă evoluție și un alt rol în dezvoltarea orașului dacă perioada comunistă nu ar fi redirecționat prioritățile și interesele în direcții opuse zonelor de frontieră (3).

În prezent, există mijloace și instrumente pentru a capitaliza potențialul acestui loc cu impact la nivelul organismului urban în ansamblul său. Parcul Carol poate fi principal factor și nucleu al unei mari intervenții regeneratoare pentru sudul orașului, cu

condiția ca să nu fie privit izolat, ci integrat, împreună cu vecinătățile sale cu multiple valențe istorice, culturale, arhitectural-urbanistice, ambientale și sociale.

În lista zonelor construite protejate (4) Parcul Carol este zona protejată cu numărul 82 și se învecinează cu alte 6-7 zone protejate, formând cea mai mare zonă construită protejată sudică a orașului. Privit în ansamblu, alături de pitoreștile parcelări Șerban Vodă, G-ral Haralambie sau Aleea Suter, de țesutul istoric Gramont - II lunie – Bd. Mărășești, de valoroasele monumente de arhitectură de început de secol XX precum Gara Filaret, Fabrica de Chibrituri, Uzina Electrică Filaret, ca și alte emblematice construcții din trecutul industrial ca Uzinele Wolf – Steaua Roșie – Hesper sau de instituții unicat cum este Muzeul Tehnic „Dimitrie Leonida”, arealul Parcului Carol reprezintă un fragment exemplar de viață și cultură urbană, un muzeu-laborator viu al orașului, cu un potențial deosebit, dar prea puțin studiat până în prezent și totodată un loc special, un element nodal în textura orașului. Acțiunile dedicate acestei zone trebuie multiplicat atât la nivelul studiilor academice sau al proiectelor de dezvoltare, cât și al conștientizării și mobilizării diverșilor actori urbani. Inițiativa unui proiect urban cu caracter strategic, cu implicarea sectorului public și privat, a instituțiilor culturale, de cult și a comunităților locale trebuie încurajată și susținută, mai ales acum, în contextul unor oportunități de finanțare multiple și al creșterii interesului general pentru valorificarea potențialului identitar al orașului.

Note:

1. <https://naturvation.eu/blog/20180129/leipzig-opportunities-and-challenges-urban-renewal-and-growth>

2. Schimbarea la față a centrului istoric al Capitalei nu poate fi considerată un proiect urban integrat și regenerativ atâta timp cât a fost rezultatul unei intervenții exclusiv din fonduri publice vizând reabilitarea infrastructurilor tehnice. Efectul pozitiv al intervenției nu

poate fi negat, dar zona este încă vulnerabilă în plan socio-economic, dar și fizic din cauza fragilității structurilor de suprafață. Nu se înscriu în categoria proiectelor de regenerare urbană nici ambele dezvoltări imobiliare – majoritar speculative – inițiate și finanțate exclusiv din fonduri private, în special în nordul orașului.

3. Reluarea ideilor de conectare la zona dunăreană s-a produs abia spre finalul deceniului 8, în condițiile afirmării unei anumite independențe față de blocul sovietic și al naționalismului comunist din anii '80. Proiecte precum canalul Argeș sunt expresia unor astfel de intenții.

4. Conform „PUZ zone protejate construite, municipiul București”, UAUIM, 1999.

Gabriel PASCARIU
este conf. dr. arh. al UAUIM București,
Președinte al APU România